

ES

Sksim ar j su imeni. No kurienes j s esat? No k d m aprind m?

Skaidrs... Mani vec ki ir filologi. Visu m žu str d juši Daugavpil . Abi beidza e ingradas Universit ti, t bija oti slavena filolo ijas skola, etrdesmito gadu beig s, piecdesmito gadu s kum . Sadal ja vi us uz Daugavpili, jo toreiz nebija labs laiks, g ja slaven rstu lieta — pret kosmopol tiem. Neskatoties uz to, ka m te oti labi pabeidza aspirantu, vi us nos t ja uz mazu pils ti u, uz mazu skolot ju institutu. Tur vi i faktiski izveidoja filolo isku skolu un, pateicoties vi iem un vi u kol iem, Daugavpils tagad ir visai paz stama vieta filologu pasaul . 1994. gad vi i aizg ja pensij un tagad dz vo Izra l . Mana m sa turp p rc l s jau asto desmito gadu beig s, tur ir mazb rni un ar nav t du lielu probl mu izdz vot. Šeit divu profesoru pensijas nav pietiekami, lai apmaks tu dz vokli Daugavpil un daudz maz eksist tu. Esmu uzaudzis humanit r gaisotn , un devi desmit procentus no t , ko es zinu, esmu ieguvis no vec kiem. Šaj ziman ir oti paveicies, un dom ju, ka manus vec kus var nosaukt par klasisk tipa krievu inteli entiem. Form li p c taut bas mani vec ki ir ebreji un nevar tu teikt, ka vi iem absol ti sveša b tu ebreju kult ra. Manai m tei idišs bija pirm valoda, krievu valodu vi a s ka apg t tikai pusaudzes gados, bet t bija diezgan izplat ta par d ba, ka krievu inteli enci veidoja ne tikai krievi. Gruz ns Okudžava vai abh zs Iskanders neapšaub mi pieder pie krievu inteli ences. Tagad daudzi cilv ki uzskata, ka inteli ence k š ira izmirst, un n kam m pauzdz m diez vai b s iesp ja augt t dos apst kos. Man t da iesp ja bija.

vai zin tnskais komunisms. Mans t vec teica, ka, str d jot Daugavpil , vi am bija daudz liel kas iesp jas, nek vi a kol iem, kas str d ja liel s pils t s — Maskav , e ingrad . Vi š teica: "Protams, es nedr kst ju teikt visu, ko es grib ju, ta u es var ju neteikt to, ko es negrib ju." Tas liel m r bija attiecin ms uz visu humanit ro jomu, un t p c es izv l jos fiziku, kas bija politiski neitr la. Tur var ja str d t daudz godg k un izvair ties no divkos bas, kas bija absol ti neizb gama, str d jot literat ras zin tn , v stur . Es redz ju, k bija ar maniem vec kiem. Mana m te uz

Es staig ju pa dz vok iem Vecr g un pierun ju cilv kus balsot par Andreju Pante jevu

rakst ja rakstu par Vladimovu, bet nevar ja šo rakstu public t, jo Vladimovs palika Rietumos.

Manam t vam kandid ta disert cija bija par padomju literat ru, bet doktora disert ciju vi š galu gal uzrakst ja par ehovu. Vi š s ka rakst t par Viktoru ekrasovu, bet ekrasovs ar k uva par *nevozvraš encu*¹, palika Rietumos. Šaj zi ar fiziku bija daudz viegl k nodarboties. Padomju laik tieši eksakto zin t u p rst vji daudz vair k var ja teikt gan literat r , gan m ksl , Tie bija izgl toti cilv ki, las ja pusofici lo literat ru, apmekl ja vis dus autordziesmu koncertus. Es šaj vid pietiekami labi jutos. T bija mana

R g mani ieskait ja ar vienu eks menu. Es nedom ju, ka t p c man b tu pamats sevi uzskat t par rež ma upuri. T da bija dz ve. T ds liktenis bija vi siem. Vieniem bija liel ki ierobežojumi, citiem — maz ki.

Eksakt izgl t ba jums ir pal dz ju si dz v ?

Kas ir izgl t ba? Tas ir tas, kas paliek p ri, kad esi aizmirsis visu, ko esi iem c jies. M su situ cij , ja m s run jam par politisk m debat m, tas ir rk rt gi b tiski, lai šo diskusiju dal bnieki str d tu ar argumentiem. Ir svar gi uzbrukt nevis person b m, bet argumentiem.

Vai padomju laik , j s dom j t, ka š sist ma var tu sabrukt?

Redziet, es nebiju c n t js, es nebiju disidents. Man bija zin mas nepatirkšanas, bet ne jau t p c, ka es b tu apzin ti c n jies pret rež mu. Vienk rši t p c, ka biju mu is un daudzas lietas nesapratu pareizi. Paldies Dievam, bija cilv ki, kas man oti pal dz ja un izgl ba no oti nepat kamas situ cijas. Esmu oti pateic gs toreiz jam katedras vad t jam, kurš tagad ir R gas domes deput ts. Ja vi š tad neizmanto tu savu autorit ti, man b tu lielas nepatirkšanas. Redziet, es savu toreiz jo attieksmi defin tu k "virtuves opoz ciju". Es nem in ju groz t situ ciju. Es dom ju, ka t ir pietiekoši stabila, bet, cik vien iesp jams, es m in ju nepiedal ties liet s, kuras es uzskat ju par slikt m, teiksim t . Es nekad neiest jos komunistiskaj partij , es nem in ju tais t karjeru. To diez vai var saukt par pretest bu, t bija tieksme izv l ties t du uzved bas modeli, lai izvair tos no l muma: vai nu melot, vai k saka, akt vi c n ties. J , daudziem cilv kiem, pat neatkar gi no vi u gribas, n c s izv l ties — nodot vai at

kl ti k t par rež ma pretinieku. Tajos gados, Brež eva soci lisma laik , t du tom r bija maz kums. Man t du k rdin jumu nebija, es nebraucu uz rzem m, str d ju zin tnski p tnieciskaj instit t , *Alf* , Universit t . J , man bija t saucamais "do-

pusks", es parakst jos par kaut k du nosl pumu neizplat šanu. Es str d ju elektronikas jom , bet, pat ja oti grib tu, man neb tu, ko p rdot Rietumu spiegiem.

Var tu teikt — t di cilv ki k es, m s izv l j mies alternat vu dz vesvei-

¹ *evozvraš e ec* (krievu vai.) — padomju laik ofici li izbraukušais uz k du no kapit listiskaj m valst m un l dzis politisko patv rumu vai izmantojis citu iesp ju ne atgriezties PSRS.

Saruna ar 7. Saeimas deput tu Borisu Cil vi u

K p c j s pats izv l j ties Fizikas un matem tikas fakult ti?

Patieš m, tas man pašam š iet mazdrusci d vaini. Redziet, man vienm r interes jusi ar humanit r joma — politika, politolo ija, žurn listika, bet es, pateicoties vec kiem, jau zin ju, kas mani gaida gad jum , ja es eršos pie š d m liet m. No politisk m zin tn m izv le bija š da — PSKP v sture

vide. God gi sakot, es daudz dom ju par e ingradu, Maskavu. Es biju absol ti p rliecin ts, ka m c šos tur, bet septi desmito gadu s gum situ cijā nebija man visai labv l ga. Pabeidzu skolu ar zelta meda u, aizbraucu pakonsult ties ar cilv kiem, kas man draudz gi ieteica nem in t, jo "šogad nepie em". Ebrejam bija oti gr ti iest ties. Es nol mu nerisk t, jo neiest joties man vajadz t iet armij , un to es negrib ju dar t.

du. Dz ves j ga, dz ves b t ba bija r-
pus ofici l s sf ras. T s pašas autor-
dziesmas.

J s dzied j t?

Nu, protams, k jebkurš, kurš prata
p ris akordus uz it ras. Pie uguns-
kura. Es kr ju materi lus, man joproj-
j m ir vair kas mapes ar izgriezumiem
no av z m. Gan par Okudžavu, gan par
Visocki. M s brauc m uz festiv liem,
kr j m magnetofona lentes. Paši vei-
doj m t dus kr jumus. Ne jau p rdoša-
nai, bet sev. V l bija t risms. Es no-
darbojos ar denst rismu, v l devi-
desmitaj gad m su komanda uz-
var ja Latvijas empion t , es k uvu
par meistarkandid tu. T bija oti no-
pietna dz ves sast vda a, kas neietilpa
taj ofici laj past v šan .

**Tie neform lie klubi neatrad s
ekas uzraudz b ?**

Ac mredzot j . Bija daži draugi, kas
bija oti nor p jušies un visu laiku m -
in ja apr in t, kurš ir stuka s. Man
bija daudz mier g ka attieksme pret šo
lietu. J , protams, tas bija pusleg li, ko
m s dar j m, dzied j m t s dziesmas.
K dreiz b tu interesanti apskat ties, ko
par mums rakst ja. Seviš i spilgti tas
izpaud s studentu vien b s. Es sešus
gadus braucu — uz Kazahst nu, uz Ka-
r liju, uz Kam atku. M s zin j m, ka
katr vien b j b t k dam, kas inform
attiec g s iest des. Ta u nek du faktis-
ku represiju nebija.

Redziet, toreiz visi, kas c n j s pret
rež mu, bija disidenti. Tagad oti inter-
esants process notiek Ukrain . Cilv -
ki, kuri bija ieslodz ti vien s nometn s,
tagad atrodas barik des pret j s pus s.
Viens sp c gs virziens bija ukrai u
nacion listi, otrs — visp r jo cilv kties -
bu akt visti. Tagad, p c soci listisk
rež ma sabrukšanas, izr d s, ka oti
daudzos jaut jumos vi iem ir atš ir gi
uzskati. Latvij disidentu kust ba p r-
svar bija nacion listiska. Es oti daudz
zin ju par Latvijas v sturi, bet nevaru
teikt, ka atbalst ju vi u m r us. Patie-
š m, es cien ju šos cilv kus, ta u neva-
ru sevi pieskait t pie vi iem.

**Kur br d rad s v l šan s iesaist -
ties politik ?**

Redziet, es nedom ju, ka man t da
v l šan s rad s. Tas noteikti nav ma-
nas dz ves sapnis — k t par deput tu,
par ministru vai v l kaut ko. Kad s k s
Perestroika, visas š s lietas, es to uzskat
ju par vienreiz ju iesp ju — apvienot
ofici lo dz vi ar to alternat vo dz vi, ko
m s paši sev veidoj m. Es to pie mu
oti nopietni, iest jos Tautas front , bi-
ju akt vists. Liel kais amats, cik es at-
ceros, man bija Latvijas Universit tes
Matem tikas un inform tikas instit ta
Tautas frontes grupas priekšs d t ja
vietnieks. Biju lektoru grupas loceklis,
iepazinos ar Godmani, biju diezgan ak-

t vs l dz pat Tautas
frontes 3. kongre-
sam. S ku rakst t
av z m, nodibin ju
savu nevalstisko
organiz ciju, aizg -
ju no Universit -
tes. Kas attiecas uz
politisko darb bu,
t bija atbild bas
saj ta. Es joproj m
j tos l dzatbild gs
par to, ko izdar ja
Tautas fronte. Es
uzskatu, ka attiec -
b uz oti dau-
dziem cilv kiem
Tautas fronte un
es esam p rk puši
savus sol jumus un
savu programmu.

M s nodev m šos cilv kus. Ar es pats
j tos nodots, jo es to visu uztveru oti
nopietni. Tautas frontes otro program-
mu es uzskatu par optim l ko Latvijai,
bet t l ko Tautas frontes radikaliz ciju
es nepie emu. Faktiski Tautas Saska-
as kodolu veido tie cilv ki, kas nepie-
ma šo radikaliz ciju — Jurk ns,
Vulfsons, Rozenvalds. Es ar piederu
pie š s grupas. Es atceros, k pirms

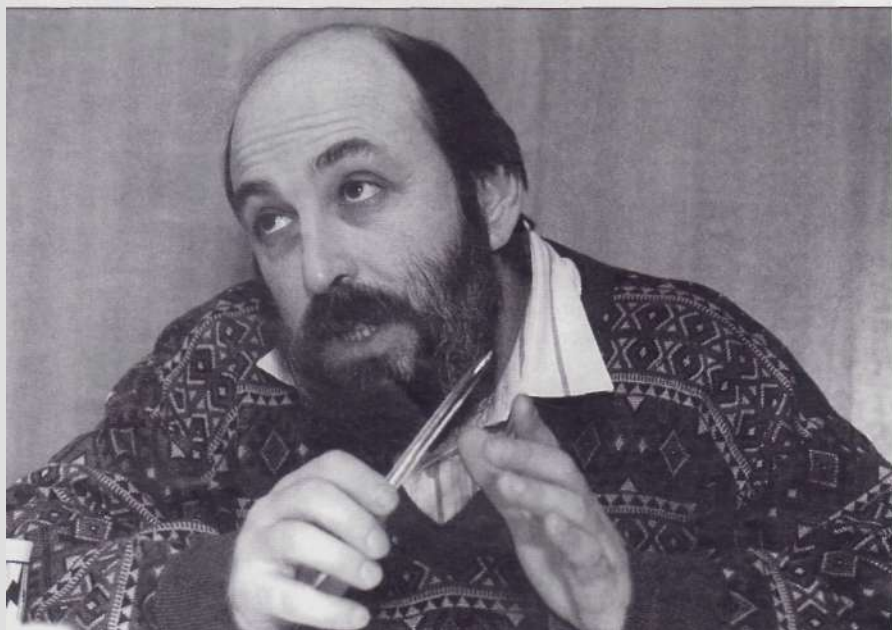
*Man š iet, ja visi run tu
vien valod , tas b tu
diezgan garlaic gi, T ,
protams, ir gaumes lieta,
un varb t tieši t p c es
piln b nenov rt ju, cik
oti latviešiem ir svar ga
savas valodas saglab šana,*

1990. gada v l šan m staig ju pa dz -
vok iem Vecr g un pierun ju cilv kus
balsot par to pašu Andreju Pante je-
vu. Es sol ju, ka tas, kas rakst ts Tautas
frontes programm , tiks izpild ts.

Kas konkr ti netika izpild ts?

Pirm m k rt m, pilson ba. Tautas
frontes programma 1990. gad faktiski
run ja par nulles variantu. Un tas bija
viens no iemesliem, k p c oti daudzi
nelatvieši atbalst ja Tautas fronti. Es

jutu atbild bu to cilv ku priekša, kas² Austrumeiropas po-
toreiz balsoja par TF kandid tiem. *litika un sabiedr ba*
(ang u val.)

**Bet j su apvien b šobr d ir cilv -
ki, kas toreiz bija barik žu otr pus
— Interfront .**

Kad latviešu prese raksta par Inter-
fronti, tad tiek dom ta ne tik daudz or-
ganiz cija, cik tas ir t ds visp rin jums.
Tas, ko sauc par tumšajiem sp kiem. Es
daudzmaz varu pretend t uz to, lai profes-
ion li spriestu par š m liet m. Man
gan nav profesion l s izgl t bas, ta u
esmu beidzis vair kus kursus, piedal -
jies semin ros, man ir vair k nek 20
publik cijas — p rsvar Rietumos: Ka-
n d , ASV, V cij , Austrij . Tas, ar
ko es visvair k lepojos, ir publik cija
amerik u žurn l *East European Politics
and Societies*² — tas ir visautoritat v kais
šaj jom . Tur m s uzrakst j m rakstu
kop ar manu kol i no Norv ijas par
etnisko faktoru 6. Saeimas v l šan s.
Piem ram, *Phare* projekts man pas t ja
p rskatu par nepilso iem un pašuma
ties b m Latvijas pils t s saist b ar z-
emes reformu. Run jot par Interfronti,
ir t , ka šodien priekšstats par politisko
sp ku sadal jumu ir nedaudz mitolo i-
z ts: "gaišie sp ki" un "tumšie sp ki".
Bet, ja m s analiz jam dzi k, tad var
skaidri redz t, ka gan TF, gan IF toreiz
iek uva divas sast vda as. TF no vienas
puses bija tipiski nacion listiska, no otr-
as puses — taj bija visp rdemokr tiska
kust ba. Kam r bija skaidri redzami
m r i un kop gs ienaidnieks, iekš j s
pretrunas neapdraud ja TF past v ša-
nu, bet p c neatkar bas atjaunošanas
š s pretrunas k uva tik nopietnas, ka ta-
gad toreiz jie draugi atrodas daž d s
nometn s — Jurk ns, Škapars, God-
manis. Kaut kas l dz gs bija ar Inter-
fronti. No vienas puses, tur bija cilv ki,
kas c n j s par soci listisk s sist mas
reformu, ta u nevar ja iest ties TF, t -
p c, ka t s nacion listiskais sp rns ne-
bija pie emams. P rsvar tie bija cilv -
ki, kam bija zin mas gr t bas ar latvie-
šu valodu. Tehnisk inteli ence. Pro-

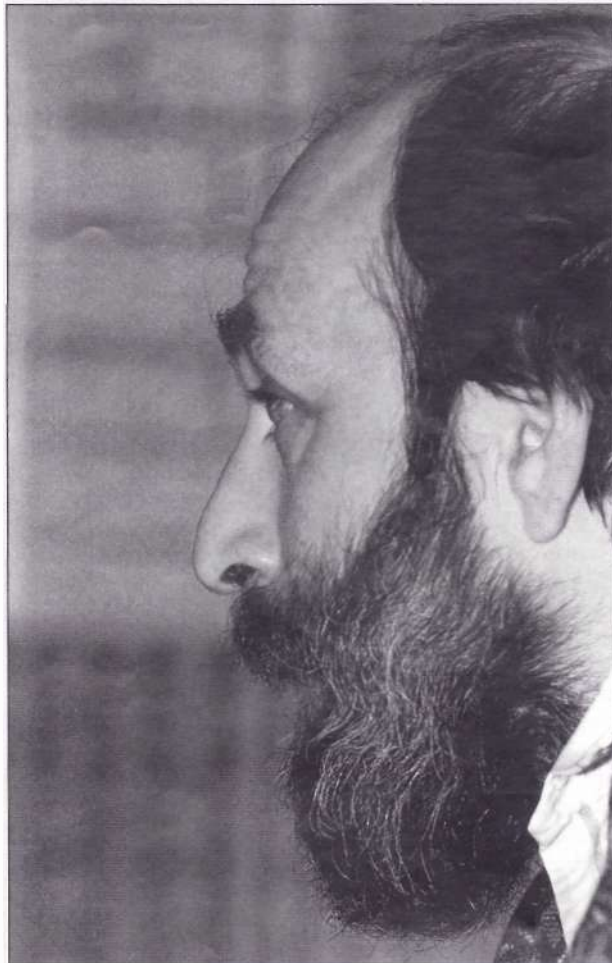
tams, otr grupa tur bija ortodoks lie komunisti, kas bija pret jebk d m reform m. K tas parasti notiek, Interfront uzvar ja cietais, pretreformu sp rns. Tautas front uzvar ja nacion - listiskais sp rns. Tas laikam ir visu lielu organiz ciju liktenis, ka radik lie uzskati g st virsroku. Protams, tas ir liels sasniegums, ka neatkar ba Latvij tika atjaunota parlament r ce , mums nebija revol cijas, mums nebija pilso u kara. Tas ir abu pušu nopelns. Bet vienm r gribas tiekies p c kaut k liel ka, gribas, lai šodienas sabiedr b b - tu vair k saska as.

Šobr d j su apvien bas³ nosaukums ir diezgan sarež ts un gr ti iegaujam, ar sa sin jumu nav iesp jams izrun t, ta u apvien ba satur etras diezgan daž das partijas, kas atš iras gan p c programm m, gan izveidošan s v stures.

Redziet, Eirop ir tikai viens precedents — Alb nij ir cilv kties bu partija. T ir p rst v ta parlament un ir viena no vadošaj m partij m. Nekur citur cilv kties bas netiek uzskat tas par lietu, ko politisk partija var tu likt sav nosaukum . Bet tas atspogu o re lo situ ciju, m su apvien ba ir daž - das partijas, un nosaukum atkl ts, kas m s vieno. Ja m s m in tu lietot Rietumu politolo ijas standartus, protams, t ir minorit šu p rst vniec ba Saeim . Pirms v l šan m k uva skaidrs, ka tikai kop ir iesp jams kaut ko pan kt. Ne jau m s to esam ies kuši. Nav nosl pums, ka daudzi l mumi, kas tiek pie emti, lai nostiprin tu latvisku Latviju, nav visai pie emami minorit - t m. Bet nek ds dialogs nenotiek. Lab kaj gad jum izv las p rst vi, kas saka: "Es krievu vai ukrai u, vai po u v rd apgalvoju, ka m s visi atbalst m..." Visi labi zina, ka t tas nav.

Ja b tu j izv las — dz vot nacion listisk Latvij vai Latvij , kas b - tu Krievijas sast v — ko j s izv l - tos?

Man gr ti iedom ties, ka es var tu dz vot Krievij . Protams, t ir viena no man m kult r m, bet, n , protams, ka es izv l tos Latviju. Kaut ar ir daudzas lietas, kas man šeit nepat k, un kuras es cenšos groz t gan k žurn lists, gan k nevalstiskas organiz cijas akt vists, gan k deput ts. Es nezinu, vai nodz - vošu šeit visu m žu. Ir varianti. Ir t di priekšlikumi — pastr d t rzem s. Pagaid m liel kais, kam es piekritu — pusotra m neša V cij . Man nav probl mu ar valod m, es var tu iek rtoties k d att st t valst . Emigr cija k iesp ja past v vienm r, bet es dom ju, ka tas liel m r b s atkar gs no maniem b rniem. Šobr d man gr ti iedom ties, ka var tu atgriezties vecie laiki. Neskatoties ne uz ko, es dom ju, ka s-

t dz ve s k s l dz ar Atmodu. Man daudzi draugi un kol i, kas toreiz neatbalst ja Tautas fronti un br din ja, ka m s tiksim apm n ti, mums netiks dota pilson ba, vaic — nu, tagad redzi? J , form li t tas ir, bet, ja man tiktu dota otra iesp ja, vienalga es dar tu to pašu.

K d valod run j su b rni?

Imen m s run jam krievu valod . Meita skol m c s latviešu, fran u, ang u valodu. Latviešu un ang u valodas vi a s ka m c ties vienlaic gi, ar stundu skait s apm ram vien ds, bet ang u valodu vi a tagad prot lab k. Man gribas, lai mani b rni p rmantotu to kult ras v rt bu sist mu, kura ir man. Lai paaudzes netiktu atrautas.

Kas ir kosmopol tisms? P rliec ba, dz vesveids?

Gan p rliec ba, gan dz vesveids. V rt bu sist ma, es teiktu t . Man vistuv k s ir univers las v rt bas, kas nav piesaist tas konkr tai tautai, konkr tai teritorijai. Pieder ba k dai noteiktai kult rai man nav pirmaj viet .

Cik liel m r j s esat iekš Latvijas ebreju kopien ?

Es esmu loceklis. Es nevaru teikt, ka esmu oti akt vs. Redziet, tur ir pietiekoši sarež ta un att st ta strukt ra. Es piedalos vien , t saucamaj inteliences kluba darb , bet es interes jos par to. Es esmu pieder gs pie vair k m kult r m un ebreju kult ra neapšaub -

mi ir viena no t m. Es vair kk rt biju Izra l , tagad vadu Latvijas-Izra las parlamentu sadarb bas grupu. Tas man ir b tiski. T ir viena no manas identit tes sast vda m.

No kurienes rodas antisem tisms?

T ir viena no ksenofobijas izpausm m, kas tik plaši izplat ta, pateicoties ebreju tautas v sturei. Vi i visur bija svešinieki, Eirop vi iem nebija pašumties bu uz zemi, vi iem nebija ties bu str d t valsts dienest . Faktiski tieši t p c vi iem bija j piev ršas tirdzniec bai, komercij m un t d m liet m. Tie, kuri nebija sp j gi str d t šaj s jom s, vienk rši nebija sp j gi izdz vot. T p c veidoj s stereotipi, ka visi ebreji ir bag tnieki, ka vi i ir vilt - gi un t t l k. Jebkuras situ cijas saasin šan s gad jum gr k zis bija tepat kl t. T ka meh nismi ir aptuveni skaidri. Šie stereotipi ir diezgan dzi i. Cilv kiem ir daž das gaumes. Man ir norma la attieksme pret to. Katram ir ties bas m l t vai nem l t vienu vai ot - ru dienu, filmu vai tautu. Galvenais jaut jums ir, vai šis simp tijas vai anti - p tijas neizpaužas ierobežojumu veid .

Vai Latvij ir antisem tisms?

Tas neapšaub mi past v sadz visk l men . God gi sakot, es nezinu nevien u valsti, kur neb tu antisem tisma. Un k p c lai Latvija b tu iz mums?

J s parakst j t deklar ciju par K r a Ulma a 15. maija apv rsuma nosod šanu?

J , es parakst ju. Es nebiju š s deklar cijas autors, bet uzskatu, ka tas neb - tu slikti. Ir man ma tieksme gloriific t visu Latvijas neatkar bas periodu, paši autorit r rež ma periodu. Ir j tamas ilg as p c stipras rokas un, ja m s run - jam par draudiem demokr tijai, tad es nedom ju, ka šie draudi b tu saist mi ar soci lista atjaunošanu. Tas nav iesp jams, praktiski. Turpret autorit ra rež ma izveidošanu oti daudzi cilv ki atbalst tu.

K das ir j su attiec bas ar Alfr du Rubiku?

Rubiks ir m su apvien bas koordinators. Vi š paveica lielu darbu priekšv l šanu laik . Es nekad neesmu bijis Rubika politisko uzskatu piekrit js, ta u augustu v rt ju vi a konsekvenci, vi a gatav bu aizst v t savu p rliec bu, neatkar gi no t , vai tas ir politiski izdev gi, vai ne. Manup r t, šie gadi vi am nepag ja velti. Vi š daudz ko p rv rta ja.

Kas j s šobr d uztrauc visvair k?

Vis s skol s, visos semin ros, kur es piedal jos k cilv kties bu akt vists, man m c ja, ka cilv ka gods un pašcie - air galven v rt ba. Str d jot Saeim , tiekoties ar kol iem, deput tiem, es redzu, ka ne visiem tas t ir.

³ PCVL — Par cilv kties b m vienot Latvij — 7. Saeimas frakcija, kur ietilpst Tautas Saska as partija, L dzties ba, Soci listisk partija un Krievu partija.

Sarun j s
ILM RS
ŠL PINS,
foto —
ANDRIS
KRIEVI Š